

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/83890,Bobranski-Boguslaw.html>
2023-12-04, 07:08

Bobrański Bogusław

BOBRAŃSKI Bogusław (10 V 1904, Nowy Sącz – 28 VI 1991, Wrocław), inżynier chemik, specjalista w dziedzinie chemii farmaceutycznej. Syn Rudolfa, urzędnika kolejowego, oraz Wandy Janki.

B. uczęszczał do gimnazjum w Przemyślu, a następnie do IV Gimnazjum Klasycznego im. Jana Długosza we Lwowie, które ukończył w 1922. Studia odbył 1922–26 na wydziale chemicznym Politechniki Lwowskiej, pod kierunkiem E. Suchardy, uzyskując dyplom inżyniera chemika. Już od 1925 był młodszym asystentem w Katedrze Chemii Ogólnej, od 1927 starszym asystentem w Katedrze Chemii Organicznej, a 1929–32 adiunktem. W 1929 uzyskał doktorat nauk technicznych na podstawie rozprawy *Centigramowa analiza elementarna*. Habilitował się w dziedzinie chemii organicznej w 1932 na podstawie pracy *O oksy-6-chinolino-5-aldehydzie i otrzymanych z niego 5,6-pochodnych chinoliny*, W 1933 został docentem.

W 1932–39 kierował Zakładem Chemii Organicznej i Farmaceutycznej Uniw. Jana Kazimierza we Lwowie. W 1939–41 oraz 1944–46 pracował jako profesor w Państwowym Inst. Medycznym we Lwowie, kierując Zakładem Chemii Farmaceutycznej. W 1944–46 był również dyrektorem Państwowej Fabryki Chemiczno-Farmaceutycznej „Laokoon” we Lwowie. W 1946 został mianowany profesorem nadzwyczajnym chemii farmaceutycznej na wydziale lekarskim Uniwersytetu i Politechniki we Wrocławiu, gdzie pracował do 1950, kierując Zakładem Chemii Farmaceutycznej. Po utworzeniu odrębnej Akad. Medycznej we Wrocławiu, w 1950 objął kierownictwo takiego samego zakładu na jej wydziale farmaceutycznym. W 1956 otrzymał tytuł profesora zwyczajnego. W 1950–51 był dziekanem wydziału farmaceutycznego, a 1957–62 piastował funkcję rektora Akad. Medycznej. B. był także organizatorem oraz

wieloletnim kierownikiem Zakładu Syntezy Środków Leczniczych w powstałym w 1954 Inst. Immunologii i Terapii Doświadczalnej PAN we Wrocławiu. W 1974 przeszedł na emeryturę, jednakże w dalszym ciągu zajmował się działalnością badawczą.

Główną dziedziną zainteresowań naukowych B. była synteza środków leczniczych. Do jego najważniejszych osiągnięć należało opracowanie metody syntezy wolnego układu naftyrydynowego (*Synteza 1,5-naftyrydyny*, 1927 – wspólnie z E. Suchardą). Razem z Suchardą zaprojektował także półmikroebuliometr do oznaczania masy molekularnej. B. był także autorem metody centygramowej analizy elementarnej z wykorzystaniem automatycznej regulacji szybkości spalania, opartej na zmianach ciśnienia zachodzących w rurze do spalań, która umożliwiała jednoczesne oznaczanie węgla i wodoru (badania w tym zakresie stanowiły przedmiot jego rozprawy doktorskiej). Opracował również metodę oznaczania zawartości chloru i bromu w związkach organicznych, polegającą na analizie spalanej substancji w atmosferze tlenu w obecności kontaktu platynowego i absorpcji uwolnionych chlorowców w rozgrzanym BaCO_3 (*Centygramowe oznaczanie chlorowców w substancjach organicznych*, 1931). W pionierskich pracach wykazał, iż w reakcji chinidyny z chlorkiem siarczynu powstaje nie tylko 4- α -chlorochinolina, ale również 2- γ -chlorochinolina (*O środkach leczniczych grupy chinoliny*, 1937); dowiódł, iż pod wpływem chlorku siarczynu z tlenku pirydyny powstaje mieszanina α -chloropirydyny i γ -chloropirydyny (*Über die Einwirkung von Schwefelchlorid auf Chinolinoxid*, 1938). Był autorem metod otrzymywania silnych sulfamidowych preparatów przeciwwgruźliczych w skali laboratoryjnej (*Syntezy w grupie chemioterapeutycznie czynnych pochodnych amidu kwasu sulfanilowego*, 1939); opracował metodę syntezy kofeiny z mocznika i kwasu cyjanooctowego (*New Syntheses of Coffeine and Theophylline*, 1948); ustalił, iż niektóre alkilopochodne fenyloetyloaminy działają pobudzająco (amfetaminopodobnie), inne zaś – silnie hipotensyjnie (*Badania w grupie pochodnych β -fenyloetyloaminy*, 1952; *Synthesis and Isomerisation of p-Substituted 5-Ethyl-5-[(beta)-Hydroxy(beta)Phenylethyl] Barbituric Acids*, 1969 –

wspólnie z E. Wagnerem). Wykonał syntezę kwasu 5-allilo-5- β -hydroksypropylobarbiturowego i stwierdził, iż działa on kojąco; preparat został wprowadzony do leczenia pod nazwą Ipronal (*O nowych preparatach neurotropowych pochodnych kwasu barbiturowego*, 1955 – wspólnie z T. Jakóbcem oraz D. Prelicz). Był to pierwszy po II wojnie światowej całkowicie oryginalny polski lek, który jest produkowany w Szwajcarii pod nazwą Axeen, na Węgrzech jako Vasalgin, zaś we Francji jako Centralgal. B ustalił też, iż silnie zanieczyszczona związkami siarki terpentyna sulfatowa nadaje się do otrzymywania syntetycznej kamfory (*Zagadnienie wykorzystania odpadkowej terpentyny siarczanowej do produkcji środków leczniczych*, 1955 – wspólnie z T. Jakóbcem oraz J. Pomorskim); opracował syntezę pendiomidu oraz innych związków porażających zwoje wegetatywne z serii bis-czwartorzędowych soli amonowych pochodnych *p*-aminopropylobenzenu (*Badania nad zależnością działania zwojowego od budowy bis-czwartorzędowych soli amonowych*, 1956 – wspólnie z T. Jakóbcem i D. Prelicz); wykazał, iż w środowisku kwaśnym kwas barbiturowy i niektóre jego pochodne tworzą kationy o budowie niepłaskiej, przez co wyjaśnił przyczynę minimalnej reaktywności podstawników związanych aksjalnie (zasłoniętych z jednej strony pierścieniem) i dużej reaktywności podstawników związanych ekwatorialnie (*The Conformation of Barbituric Acid and Its Derivatives in Acidic Medium*, 1969).

B. był twórcą największej w Polsce szkoły farmaceutycznej.

Opublikował również prace: *Podręcznik organicznej preparatyki chemicznej dla farmaceutów i chemików* (wspólnie z R. Klimkiem, Warszawa 1935), *Preparatyka organiczna środków leczniczych* (Warszawa 1953, wznowienie 1971), *Analiza ilościowa związków organicznych* (Warszawa 1956, wznowienie 1979), *Chemia organiczna* (Warszawa 1957, wznowienie 1992 – ponowne opracowanie popularnego podręcznika L. Brunera i S. Tołłoczki).

W 1960 B. został członkiem korespondentem, a w 1970 członkiem rzeczywistym PAN. W 1953–55 był prezesem Polskiego Tow. Chemicznego, a w 1979 został jego członkiem

honorowym. Należał również do wielu międzynarodowych towarzystw naukowych. W 1951–83 był redaktorem naczelnym „Wiadomości Chemicznych”.

Został odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim (1954), Oficerskim (1964) i Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (1974). W 1978 otrzymał doktorat honoris causa Akad. Medycznej we Wrocławiu

B. był zaangażowany w akcję zwalczania palenia tytoniu, należał do członków Zarządu Polskiego Tow. Przeciwnikotynowego. Interesował się kinematografią, fotografią oraz ogrodnictwem.

Śródka.

Bogusław Bobrański, [w:] M. Dąbkowska: *Chemicy sami o sobie w 1957 roku*, „Analecta. Studia i Materiały z Dziejów Nauki” 2011, nr 1; M. Konieczny: *80-lecie urodzin profesora Bogusława Bobrańskiego*, „Wiadomości Chemiczne” 1984, t. 38, z. 1; U. Lipnicka: *Niezwykły jubileusz*, „Wiadomości Chemiczne” 1984, t. 38, z. 1.

Marcin Dolecki

[Poprzedni](#)
[Następny](#)